

Litteraturöversikt

TITEL:

**Revolutionary Iran: A History
Of the Islamic Republic**

FÖRFATTARE:

Michael Axworthy

FÖRLAG:

Allen Lane, London 2013

Den islamiska republiken i Iran har överlevt. Den är mer stabil än många räknade med, enligt författaren, en brittisk diplomat och forskare. Insiktsfullt har han nalkats sitt ämne och belyst spänningen mellan å ena sidan en shiitisk trosvärld, underordnad den på sin tid karismatiska Khomeini och efterföljarnas maktbegär, å andra sidan hoppet om fungerande demokrati.

Iran har blivit mindre öppet och mer autokratiskt än revolutionen 1979 behövde ha blivit, demokratin är under reträtt i en stat med stora ekonomiska problem. Boken hävdar att landet är defensivt inriktat, också när det gäller dess nukleära ambitioner. Ett genomgående intryck blir att allt kunde ha varit litet bättre och mer hoppfullt, om inte USA låst sig i fiendskap.

Förutom den utförliga kronologiskt upplagda analysen och en rad personporträtt kan läsaren ta del av värderingar av ett av det sena 1900-talets blodigaste och minst uppmärksammade krig åren 1980–88 mellan Iran och Irak. Revolutionen misstrodde sin militär, men den arsenal som schahen hade skaffat från USA, med ett begränsat antal F 14-plan, visade sig överlägsen Iraks hantering av Mig 23 som hade köpts från Sovjet. I praktiken vågade ingen part satsa allt på luftkrig. Mot Saddam Husseins stridvagnar och artilleri satte Iran in sitt revolutionära garde och frivilliga, som med åren gick från ”männsliga vågor” till traditionellt infanteri.

TITEL:

**Six Moments of Crisis:
Inside British Foreign Policy**

FÖRFATTARE:

Gill Bennett

FÖRLAG:

Oxford University Press 2013

För den som fängslas av engelsk efterkrigstid är detta en given bok. Skriven av en tidigare chefshistoriker i Foreign Office tar den upp ett halvt dussin av det kalla krigets kritiska regeringsavgöranden i London. Tillsammans speglar de ett land på retur, men motsträvt.

Fallen som det gäller är beslutet sommaren 1950 att skicka arméförband till Korea, förspelet till 1956 års Suezkris, det första försöket att vinna inträde i Europasamarbetet (dåvarande EEC) 1961, insikten 1968 om den ofrånkomliga reträtten från ”öster om Suez”, en massutvisning av sovjetiska tjänstemän 1971 och inledningen till Falklandskriget 1982.

Krönikan belyser en fullständigt avgörande roll som det brittiska kabinettet spelar. Författaren avvisar beslutsamt att åtgärder av hög dignitet skulle tas av rådgivare och tjänstemän. De som kan fatta sådana beslut är och förblir endast ansvariga ministrar. De har många hänsyn att ta, till det egna partiet och parlamentet i dess helhet, pressen, allmänna opinionen, USA, andra demokratier, samväldet och kraftspelet mellan stormaktsblocken. Lägg till detta omsorgen om en ofta vacklande ekonomi och en fallande stormaktsstatus – och man kan nog litet beundra att beslut trots allt togs, därtill ofta i enighet.

TITEL:

**Engineers of Victory:
The Problem Solvers who Turned
the Tide in the Second World War**

FÖRFATTARE:

Paul Kennedy

FÖRLAG:

Random House, New York 2013

Vid mötet i Casablanca i januari 1943 stod de allierade inför fem utmaningar. Hur skulle de vinna slaget om Atlanten mot Dönitz ubåtar? Kunde man få ett herravälde i luften? Gick det att nedkämpa Hitlers pansardivisioner? Vad krävdes för att en ny front skulle öppnas i väst? Var det möjligt att föra kriget till det japanska hemlandet? Sjutton månader senare, sommaren 1944, hade man hanterat alla dess svårigheter eller var på god väg att göra det.

Om detta handlar Paul Kennedys litet annorlunda bok om andra världskriget. Statsmännen och fältherrarna har fått ge plats åt de individer som kom på nya lösningar och de organisationer som kunde tillgodogöra sig ändrade förutsättningar. Här möter man en ”uppmuntrande kultur”, bättre än motståndarna på att lära av felsteg och släppa fram problemlösare. Där var kanske britten bäst, luttrade av sin ensamma kamp 1940.

Beslutsam konvojering, överlägsenhet i luften med miniatyriserad radar i flygplan över Atlanten; P 51 Mustang som med sin räckvidd skyddar bombarmadorna över hela Tyskland; krigets ”bästa stridsvagn”, T 34 som fungerar fullt ut först 1944; nya system för landstigningen i Normandie; hangarfartyg som dominerar Stilla havet; Seabees som i rasande fart bygger baser för B 29:or med övervunna barnsjukdomar – exemplen flödar.

TITEL:

**Going to Tehran: Why the United States
Must Come to Terms with the Islamic
Republic of Iran**

FÖRFATTARE:

Flynt Leverett and Hillary Mann Leverett

FÖRLAG:

**Metropolitan Books, Henry Holt and
Company, New York 2013**

I sin syn på Iran ligger författarparet i fejd med många. De två anser att det amerikanska etablissemangen – administrationen, tankesmedjor, massmedier och alla andra som uttalar sig som experter – inte bara har feltolkat eller missförstått ayatollornas regim utan i trettio år vilselett USA-opinionen. De två har nu samlat sina argument i bokform.

För många blir redovisningen mycket att svälja. Det mesta som de flesta av oss tar del av framstår här som helt enkelt fel: Iran lider inte alls av recession utan har tillväxt, landet är självförsörjande, kvinnor måste bära huvudduk men utbildas som männen, forskarmiljön blomstrar och når ut globalt som en del av ”mjuk makt”. I framställningen poängteras en klassisk maktindelning i Iran, mellan lagstiftande, dömande och verkställande makt; likt demokratier pågår en livlig debatt. Allt detta dock under uppsikt av ”ledaren över revolutionen”. Vi får inte tro på att det finns något sekulärt folkligt alternativ.

Boken vill hävda att majoriteten av Irans folk vill leva i en islamisk republik, och denna har gjort ett starkt intryck på hela den muslimska världen. Så hur ska USA möta ett land med hårdför inrikespolitik och beslutsam nukleär ambition? Jo, precis som man gjorde med öppningen till Kina, sägs det. Det gäller att lära sig att leva också med ett självsäkert Iran.

TITEL:

The Rise of China vs. the Logic of Strategy

FÖRFATTARE:

Edward N. Luttwak

FÖRLAG:

The Belknap Press of Harvard University Press, Cambridge, Mass., London 2012

Kina skulle kunna slå av på takten. Men om landet fortsätter att växa mycket snabbt, både ekonomiskt och militärt, kommer det att hamna i motsägelser och skada sina egna intressen. Tidigare bundsförvanter övergår till att bli vaksamma neutrala, tidigare neutrala blir motståndare, och gamla och nya motståndare bildar allianser. USA och Ryssland går säkerligen inte samman, men båda kan liera sig med Indien.

Den bedömningen gör Edward Luttwak, känd för sina arbeten om strategi, bland dem ett om romersk strategi. Kritiserad av fackhistoriker just för den boken ger han sig nu oförskräckt på att underkänna kinesernas tusenårigt nedärvda klokskap som ju brukar imponera på många. Sun Tzu till trots vann Han-kineserna sällan väpnade konflikter, skriver han. De kunde hantera sina inbördeskrig men inte vågorna av anlopp från främmande nomadfolk. När Manchu-väldet var som störst var Kina i praktiken ett erövrat land.

Författaren hävdar att Kina sedan 2008 har uppträtt arrogant, provocerande och rent av hotfullt. Det uttrycker inte minst vad han kallar för "stormaktsautism"; ett ointresse för världens folk, en oförmåga att förstå hur de reagerar. Men som kineserna nu gör når de till sist en strategins logiska kulminationspunkt. Inflytandet över andra har redan börjat minska.

TITEL:

Ike' Bluff: President Eisenhower's Secret Battle to Save the World

FÖRFATTARE:

Evan Thomas

FÖRLAG:

Little, Brown and Company, New York Boston London 2012

Dwight Eisenhower älskade spelet. Han dolde sina kort, var i sin ungdom en stor utövare av poker och blev en extremt bra på bridge. Evan Thomas ser i denna egen-skap förklaringen till hur Ike åren 1952–1960 ledde USA och lyckades hantera Mao Zedong och framför allt Chrusjtjov. Analysen är påfallande positiv, men det bli inget uttalat idolporträtt.

Presidentens övergripande syfte var att hindra en nukleär ragnarök – till den ändan var han fast besluten att undvika små militära konflikter. Han kunde uppmuntra en diskussion om insatser av kärnvapen, men ingen vet om han någonsin kunde det låtit gå därhän. Han uppfattades som en med tiden allt tröttare farfar som mest spelade golf – hans ständiga avkoppling. Man förstod inte alltid vad han sade, men detta liksom hans ständigt utstrålande optimism hörde till fasaden, som dolde både den självsäkre generalens genomtänkta planering och ett vulkaniskt temperament.

Sin militära vana trogen skapade Eisenhower en stabsmässigt välorganiserad administration.

För de skrämmande utspelen fick andra stå, som utrikesministern Dulles i "till avgrundens rand". Presidenten höll tillbaka militären, som han misstrodde, brast likafullt i kontrollen av CIA och fullföljde inte sina nedrustningsinitiativ. Men i en nervig tid var, som författaren skriver, USA "väl-signat av en man som förstod krigets natur".

TITEL:

**Stalin's Curse: Battling for Communism
In War and Cold War**

FÖRFATTARE:

Robert Gellately

FÖRLAG:

Oxford University Press 2013

TITEL:

**Roosevelts Lost Alliances:
How Personal Politics helped
Start the Cold War**

FÖRFATTARE:

Frank Costigliola

FÖRLAG:

**Princeton University Press,
Princeton and Oxford 2012**

Två amerikanska historiker ger här varsin syn på varför det kalla kriget bröt ut.

Robert Gellately hör till traditionalisterna: Metodiskt lägger han all skuld på Stalin. Som livslång revolutionär använde denne andra världskrigets seger till att utbreda ett leninistiskt styre. Det arv han lämnade efter sig blev mer än tre årtiondens förbannelse för de berörda folken. Nej, skriver Frank Costigliola. Allt berodde på Franklin Roosevelts död i april 1945, just innan vapnen tystnade i Europa. Därmed försvann möjligheterna att undvika eller åtminstone dämpa supermaktskonfrontationen mellan USA och Sovjetunionen.

Som osäker nykomling på presidentposten kunde/ville Harry Truman inte fortsät-

ta föregångarens politik. Inte minst litade han på de Sovjetkännare som hade förbittrade erfarenheter av hur Sovjetunionen fungerade. Roosevelt hade hållit dem kort och litat på sin förmåga att komma överens med Stalin ("Uncle Joe") med sikte på en världsordning som de "tre stora" (britterna fick vara med) skulle ta ansvaret för.

I detta rätt senkomna revisionistiska arbete framstår sålunda det kalla kriget som onödigt eller i varje fall inte mest Sovjetunionens fel. Betoningen av Roosevelts person skymmer Stalins regim liksom dennes avsikter för centrala och östra Europa och, gärna, även Asien.

Samtliga böcker är anmällda av Olof Santesson.